

berum arbitrium : unde optime intelligitur ultra id quod potestis ejusdem adjutorio; sicut Concilium Trident., cum, sess. 6, c. 11, dixit: *Deus impossibilia non jubet, sed jubendo monet, et facere quod possis, et petere quod non possis, et adjuvat ut possis*, non supponit in primo membro hominem per se et sine gratia posse facere aliquid quod jubet Deus : nam quod ait, *Facere quod possis*, potest optime intelligi per gratiam aliquam jam acceptam, quæ in principio solet dari parva, ut per illam possimus majorem mereri, seu impetrare. Et hoc videtur sentire Concilium, cum supponat hominem jam esse in statu in quo possit petere et impetrare, quod sine aliqua gratia, saltem fidei et spei, facere non potest. Et in hoc sensu locutus est Augustinus cujus est illa sententia, libro de Natura et Grat., c. 43. Ita ergo recte exponi potest Paulus loco allegato, sumique potest ex Prosper. contr. Collat., cap. 35. Quapropter ex Scriptura non potest efficaciter probari assertio, quia licet Scriptura dicat posse hominem vincere tentationem, numquam declarat posse aliquando id facere per solas vires liberi arbitrii. Licet ex alio loco ad Rom. 4 possit id probabiliter colligi, ut capite seq. notabimus.

15. *Patres atque Concilia huic sententiæ non adversantur.* — Similiter neque ex Conciliis vel Patribus potest sufficienter probari. Potest tamen efficaciter probari non esse contra eorum doctrinam, imo ab eis interdum indicari. Primum probatur ex Bulla sæpe allegata Pii V et Greg. XIII; nam inter propositiones Michaelis Baii trigesima est: *Non solum fures hi sunt et latrones, qui Christum viam et ostium veritatis et vitæ negant, sed et quicumque aliunde quam per Christum in viam justitiæ, hoc est, ad aliquam justitiam conscendi posse dicunt, aut tentationi ulli sine gratiæ ipsius adjutorio resistere hominem posse, sic, ut in eam non incidat, aut ab ea superetur.* Hæc ergo propositio inter alias damnatur a dictis Pontificibus, in quo aperte declarant et definiunt, sententiam illi assertioni contrariam, scilicet, posse liberum arbitrium resistere alicui tentationi sine speciali gratia, ad Pelagianismum nullatenus pertinere. Quamvis enim dici possit Pontifices non damnasse assertionem propter doctrinam, sed propter modum proponendi illam et exaggerationem, quidquid de hoc sit (quod non constat), hoc satis est ut Pontifices declaraverint sententiam propositam nullatenus ad Pelagianum errorem declinare. Nam si hæc doctrina

ad Pelagianismum aliquo modo pertineret, injuriõsa esset gratiæ Christi, ac proinde non immerito dici posset fur et latro qui illam doceret; ergo Pontifices damnantes hanc censuram, evidenter affirmant in hac doctrina nullam esse suspicionem Pelagiani erroris. Ergo consequenter etiam docent, Concilia et Patres, loquentes contra Pelagium, non esse ita intelligendos ut huic sententiæ contrarii sint. Idemque consequenter est de Scripturis dicendum, majori ratione. Et hoc satis est ad magnam hujus sententiæ probabilitatem, nam seclusa auctoritate contraria, ratio sufficienter illam convincit, ut statim videbimus.

16. *Imo illam indicant.* — Accedit, ut dicebam, quod ipsimet Patres aliis locis generales locutiones moderantur, et hanc sententiam indicant. Et imprimis ponderari potest modus ille loquendi Chrysostomi supra citati, ex hom. 24 in 1 ad Corinth., videlicet: *Ad omnes tentationes, ut ita dicam; nam illa correctio, ut ita dicam, posita videtur ad declarandum illud esse dictum cum quadam exaggeratione, quia pauca et levia potest homo in hoc genere, et, quod amplius est, sine victoria in ordine ad salutem æternam, nisi adsit gratia.* Ita invenio locum hunc ab aliquibus ponderatum, et fortasse aliqua translatio antiqua (originalem enim linguam consulere non potui) illo modo vertebat. Gentianus autem aliter illa verba interpretatur, scilicet, ad omnes tentationes, ut semel dicam, et ita potius illa verba continent absolutam affirmationem et distributionem, eodemque modo videtur illa legisse, et imitatus esse Theophylactus. Addit autem statim Chrysostomus alia verba, quibus magis suam mentem declarat; distinguit enim ex mente Pauli duplices tentationes, leves, quas, ut ipse exponit, Paulus humanas vocat, et graves, quæ nostram superant potestatem: ita de his posterioribus absolute sentit, non posse vinci sine auxilio gratiæ; de humanis vero dicit: *Neque humanas licet facile ferre absque divino auxilio.* Significans in his, in rigore, non deesse potestatem libero arbitrio ad illis aliquando resistendum. Præterea Hieronymus, lib. 3 contra Pelagianos, qui dicebant post peccatum mansisse in homine libertatem, ut ad bonum et malum possit extendere manum, ipse respondet: *Hoc et nos dicimus, posse hominem non peccare, si velit, pro tempore, pro loco, pro imbecillitate corporea, quamdiu intentus est animus, etc.* Et infra: *Humana conditio, si paululum se remiserit, discit fragilitatem suam, et multa se non posse cognoscit.* Ubi sentit non

omnino nihil posse liberum arbitrium: nam licet multa non possit, tamen pro tempore et loco aliquid leve et fragilitati accommodatum illi concedit, sicut inferius iterum repetit: *Hoc est quod tibi in principio dixeram, in nostra esse positum potestate, vel peccare, vel non peccare, etc.; et infra: Sed hoc pro modo, et tempore, et conditione fragilitatis humanæ, nec, quia ad breve possum, cogis me, ut possim jugiter.* Ex Augustino etiam ponderari potest quod libro de Perfect. justit., cap. 2, ratiocin. 3, ait: *In natura vitata parum esse ad non peccandum voluntatis arbitrium.* Ubi parum dixit, quasi limitans quod alibi dixisse videtur, liberum arbitrium hominis lapsi ad non peccandum nihil valere: nam hoc non de singulis momentis, occasionibus et actibus intelligendum est, sed simpliciter ad non peccandum, id est, ad servandam innocentiam. Alioqui vero ait parum valere, quia ad summum in uno vel alio actu potest tentationem levem ita vincere, ut non peccet.

17. *Concluditur confirmatio ex Pontificibus citatis.* — Atque hinc potest assertio confirmari, quia Pius V et Gregorius XIII etiam rejiciunt vigesimam-octavam propositionem Baii, *liberum arbitrium sine adjutorio gratiæ non, nisi ad peccandum, valere.* Ad quam videtur proxime accedere qui negat posse liberum arbitrium aliquam levem tentationem vincere, quia vix occurrit tempus vel occasio operandi cum perfecta libertate, ubi necesse non sit aliquam vel levem tentationem vincere, ut opus liberum honeste et sine ulla malitia fiat. Quia vel dæmon perpetuo vigilat, vel materia virtutis seu operationis repugnat concupiscentiæ, vel certe quia fere semper occurrit finis aliquis humanus movens ad operandum propter ipsum potius quam propter virtutem. Si ergo per originale peccatum tam infirmum factum fuisset liberum arbitrium, ut nullam vel minimam tentationem naturali virtute vincere posset, utique ad non peccandum, non esset vitata hominis natura, sed extincta, ut in simili argumentatur Prosper contra Collat., c. 22. Ut ergo simul cum Pelagianis Lutherorum extremum vitemus, convenienter dicitur, sicut non est extinctum liberum arbitrium quoad bonum operandum, ita ut nullum bonum naturaliter facere possit, nec quoad malum vitandum, ut non nisi peccare possit, ita neque est extinctum quoad resistendum tentationibus, ideoque aliquas saltem leves vi suæ libertatis vincere potest.

18. *Prima ratio pro eadem opinione negante.*

— Ultimo possumus argumentari ratione a priori, quæ eadem fere est quæ de bona operatione, et dupliciter etiam potest explicari. Primo generatim et ostensive, quia victoria unius tentationis levis, prout præcise necessaria est ad non peccandum, seu non consentiendum, aut resistendum tentationi, solum addit supra actum bonum nonnullam difficultatem moralem; propter illam autem non est simpliciter necessarium auxilium gratiæ: ergo simpliciter ille effectus cadit sub potestatem physicam et moralem liberi arbitrii cum solo concursu generali. Consequentia nota est. Major declaratur, quia occurrente morali occasione faciendi eleemosynam, sine ulla tentatione ex parte dæmonis, vel alicujus hominis, neque etiam ex interna concupiscentia, ut facile continget in homine naturaliter propenso ad liberalitatem et compassionem, tunc bonus actus dici potest non solum possibilis, sed etiam facilis, secundum rectam rationem et libertatem arbitrii. Addamus ergo tali homini proponi finem faciendi illud opus, ut videatur ab hominibus, quæ est tentatio quædam non retrahens ab opere, sed inclinans ut male fiat, quæ inclinatio non solum non cogit, sed etiam potest esse valde remissa; ergo solum potest nonnullam et parvam difficultatem bene operandi facere; ergo tentatio solum addit actu bono nonnullam difficultatem. Et quod in hoc exemplo declaratum est, intelligi potest in tentatione, quæ fit per contrariam suasionem, vel per aliquam repugnantiam appetitus, quæ parva interdum esse potest, et nihilominus est aliqua tentatio parvam adjungens difficultatem.

19. *Progreditur ratio.* — Quod vero hæc difficultas (quod in minori sumebamus) non necessario postulet auxilium gratiæ ut vincatur, præcise quoad resistendum tentationi, probatur, quia hæc resistentia sufficienter fit, vel eodem actu bono naturali, quem voluntas potest facere sua facultate naturali, vel nolendo extrinsecum finem pravum occurrentem, quod non minus est in libera facultate voluntatis. Et ex parte intellectus potest etiam esse naturalis consideratio confortans voluntatem adversus oppositam suasionem, vel repugnantiam. Neque in tali resistentia intervenit aliquid supernaturale, vel in substantia, vel in modo, quia supponimus ex nullo motivo supernaturali id fieri, quo posito nullus modus supernaturalis ibi cogitari potest, quia sola libertas actionis, cum consideratione ad illam necessaria, non excedit naturalem modum operandi, ut per se notum est, et ex dictis de

operatione boni actus satis convincitur. Denique parva illa difficultas parum etiam obesse potest, quia multo majores difficultates solet homo vincere sua libertate, et quia honestas actus tentationi contrarii attente considerata potest plus movere quam levis tentatio; potest autem saltem pro brevi tempore ita considerari honestas non obstante tentatione, cum levis tentatio fere nihil perturbet.

20. *Secunda ratio impugnans modos omnes fundandi necessitatem de qua disputatur.* — *Impugnatur primus modus.* — Secundo, argumentari possumus discurrendo per omnes modos quibus hæc gratia, necessaria ad vincendam quamcumque tentationem, explicari potest. Nam imprimis tres modi supra tractati de actibus bonis, eisdem rationibus refelluntur. Nam quod attinet ad motionem determinantem, quam Gregorius ponebat, profecto argumenta contra illam facta eodem modo in præsentibus urgent. Quia loquimur de resistentia tentationis libera, et cum dominio voluntatis; ostendimus autem, posita tali determinatione, jam non libere operari vel resistere eum qui illam recipit, et e converso qui non recipit illam non posse resistere, si ad resistendum illa necessaria est. Præterquam quod nulla ratio talis determinationis, quæ sit specialis pro tempore levis tentationis, nec auctoritas in qua fundetur, reddi potest. Unde etiam concluditur, ad hunc effectum non esse necessariam gratiam per modum principii physici adjuvantis voluntatem, per se efficiendo cum illa, quia ille effectus non est proprius alicujus virtutis per se infusæ; ergo neque est ab aliquo speciali auxilio, seu principio, quod alicujus virtutis vel habitus infusi activitatem suppleat; ergo nulla ratio relinquitur ob quam novum principium physicum additum voluntati necessarium sit, etiamsi illud non ponatur tanquam determinans voluntatem ad exercitium actus.

21. *Impugnatur secundus.* — Secundo, dici potest necessaria gratia moraliter adjuvans voluntatem, quæ sit superioris ordinis, et consistat, vel in inspiratione supernaturali quoad substantiam, vel excedat vires intellectus et voluntatis, vel causarum omnium a quibus naturaliter excitari possunt. Et hic etiam modus rejicitur, quia licet hæc gratia possit esse utilissima, et in urgentibus occasionibus necessaria, ut statim dicam, tamen ubi levis est tentatio, non est tanta necessitas, quia inest in libertate absoluta potestas, quæ illo tempore sine magna difficultate possit ad actum reduci, cui potestati repugnat illa necessitas; quia ne-

cessitas non opponitur difficultati, præsertim parvæ, sed impossibilitati, unde necessitas excludit potestatem ad oppositum, etiam cum nonnulla difficultate; ergo si, absque tali auxilio, voluntas pro sua libertate est physice et moraliter potens ad operandum, non obstante illa difficultate, profecto tale auxilium non est necessarium; vel si illud est necessarium, voluntas non est potens, cujus contrarium probat ratio facta. Nam sine illa difficultate parvæ tentationis voluntas potest cum effectu facere talem actum, ut supra de bono actu simpliciter sumpto ostensum est; sed illa parva difficultas non facit impossibile id quod antea erat possibile; ergo.

22. *Impugnatur tertius.* — Tertius modus est de gratia, quæ dicitur esse per modum congruæ cogitationis. Sed hic etiam refellitur, quia illa cogitatio, ut supra late argumentatus sum, non semper excedit generalem ordinem providentiæ, nec est vera gratia de qua Sancti et Concilia loquuntur. Hic vero specialiter considerandum est etiam auctores contrariæ sententiæ negare non posse, cogitationem sufficientem ad vincendam talem tentationem posse sine gratia haberi; alioqui per solam potestatem naturalem, et seclusa gratia, non haberet quis libertatem ad peccandum, quia non haberet sine gratia potestatem ad resistendum tali tentationi; ergo simpliciter verum est sine gratia alicujus specialis cogitationis habere hominem potestatem ad vincendam tentationem. Sicut in supernaturalibus, qui gratiam habet sufficientem ad vincendam tentationem, simpliciter potest illam vincere, etiamsi non habeat efficacem; ergo idem est in præsentibus cum proportionem; ergo si illa sufficientia non est per gratiam, sed per naturam, absolute potest homo vincere talem tentationem. Quod autem de facto non vincat illam tentationem, nisi habeat cogitationem congruam, cum illa congruitas sit omnino consequens, et pendens ex solo usu naturalis libertatis, et alioqui non sit necesse ut illa cogitatio proveniat ex speciali Dei providentia, sed ex generali cursu naturalium causarum provenire possit, non solum non pertinet ad speciale auxilium gratiæ, verum etiam nec ad speciale beneficium gratiæ, sed naturæ. Ergo neque isto modo vere defenditur necessitas auxilii gratiæ ad vincendas singulas tentationes.

23. *Impugnatur quartus de tentatione levi.* — Quartus modus, quo victoria tentationis semper dicitur tribuenda gratiæ, est, quia semper est beneficium gratiæ quod tentatio sit

levis, vel non gravior. Nam si Deus permitteret, dæmon urgentius tentaret; ergo quod Deus id non permittat, beneficium gratiæ est: ergo illi debet imputari victoria; ut si, duobus inter se pugnantibus, tertius impediatur alterum illorum ne tot armis vel tot viribus contra alterum utatur, et ideo alius vincat, profecto iste qui vincit, illi tertio, qui dicto modo eum juvit, debet tribuere et acceptam referre victoriam. Sed imprimis non video cur hoc titulo dicatur gratia necessaria ad singulas tentationes vincendas, et non ad singula bona opera. Nam vel bonum opus fit urgente tentatione, et sic includit victoriam tentationis, et consequenter non fiet sine gratia juxta dictam sententiam: vel fit bonum opus, quando nulla tentatio in contrarium pulsat, et hoc ipsum etiam erit ex gratia, ac subinde tale opus non fiet sine aliqua gratia. Quia si moderari tentationem, seu non permittere ut sit gravior, est gratia Dei, profecto major erit gratia facere vel non permittere ut in tali occasione ulla pulset tentatio, quia sicut dæmon est paratus ad tentandum gravius, ita est paratus ad semper tentandum, et præcipue illis temporibus in quibus homo potest occasionem bene operandi habere: ergo, e contrario, si hoc non obstat quominus opus bonum fieri possit sine gratia, nec etiam obstat quominus possit alicui tentationi resisti sine gratia. Nam si quis dicat carentiam tentationis solum per accidens se habere ad bonum opus tanquam removementem prohibens, per se autem fieri per vires liberi arbitrii, et ideo illi tribui sine viribus gratiæ; similiter in præsentibus dicitur carentiam gravioris tentationis solum esse remotionem impedimenti; per se autem talis ac tanta tentatio, quæ sola nunc instat, sola libertate superatur, sine alia gratia adjuvante; ergo simili ratione dicendum est talem ac tantam tentationem posse vinci sine gratia, et ad hoc sufficere vires liberi arbitrii, undecumque illa tentatio habeat, ut tanta et non major sit. Deinde esto illud censendum sit peculiare beneficium Dei, tamen si gratia dicenda est, non est gratia interna divinæ inspirationis et adjutorii, sed est quædam gratia externæ protectionis; hic autem agimus de priori gratia, de qua loquuntur Patres, quando disputant contra Pelagium, ut maxime videri potest in epist. 95 Augustini, et illam requirunt ad victoriam tentationum, et hoc sensu dicimus illud non posse intelligi de omnibus et singulis tentationibus, etiam levibus; unde si attente considerentur, hæc sunt distincta dona, seu beneficia, adjuvare

ad vincendum, et prævenire ne sit pugna, vel ne tam gravis sit; sicut donum innocentiae et donum remissionis peccati utrumque est donum gratiæ, tamen distinctum, ita etiam non pulsari tentatione, vel illam vincere, postquam vexat, distincta sunt dona gratiæ: quod autem sit levis tentatio, et non gravis, quando est ex gratia, pertinet ad primum genus gratiæ non permittendi tentationem, non autem proprie ad victoriam tentationum, de qua nunc tractamus, et ad quam diversa gratia requiritur, quando necessaria est.

24. *Levis tentatio ex causis naturalibus etiam venire potest.* — Præterea assero etiam illud genus protectionis seu providentiæ Dei, quo fit ut tentatio sit levis, licet semper sit ex beneficio providentiæ divinæ, non esse necessarium ut semper in particulari sit ex speciali providentia gratiæ, sed interdum sufficere generalem providentiæ cursum. Quod ita declaro, nam vel loquimur de tentatione proveniente tantum ab intrinseco cum objectis sensibilibus ordinario cursu humanarum rerum occurrentibus, vel specialiter consideramus tentationes dæmonis, et vires ejus ad tentandum, quibus humanæ non possunt comparari, Job. 41. Priori modo potest facile evenire sæpeque contingere ut tentatio occurrens sit levis. Nam interdum accidere potest ut nulla sit, quia non occurrit nisi objectum honestum, et fieri potest ut non repugnet sensui: ergo eadem ratione potest contingere ut ex vi naturalium causarum levis tentatio sit, et non major. Denique non est cur hoc repugnet, quia isti effectus in se contingentes sunt, et æque provenire possunt ex communi cursu causarum cum generali concursu Dei, unde licet non eveniant sine præscientia, et approbatione, vel permissione Dei, nihilominus ex generali providentia sufficienter eveniunt.

25. *Tentatio non semper est a dæmone.* — Si autem loquamur de tentatione dæmonis, de qua maxime videntur loqui alii auctores, imprimis illud tentationis genus, ut supra dicebam, quasi præternaturale est; unde si homo in puris naturalibus consideretur, vel non videretur subiciendus illis tentationibus, quia tunc tam quoad malum quam quoad bonum, deberet constitui in pura natura; vel certe, si Deus etiam tunc permetteret pugnam alicujus hostis invisibilis, deberet etiam providere adjutorium proportionatum, ut custodiam angelorum, vel aliquid simile: atque ita utrumque pertinet ad generalem providentiam illius status. Nunc vero, quia homo est elevatus ad

ordinem gratiæ, major fortasse licentia data est dæmoni ad tentandum, ut virtus gratiæ magis innotescat: et fortasse in natura lapsa liberius permittitur dæmon homines tentare in pœnam originalis culpæ, et ideo quoties Deus specialiter prohibet illum ne vehementius tentet, beneficium gratiæ est per Christum collatæ. Nihilominus non videtur hoc speciale beneficium in omnibus tentationibus necessarium. Quia non est cur cogitemus vel dicamus dæmonem, in singulis momentis et occasionibus, inducturum esse hominem in gravissimam tentationem, nisi a Deo speciali gratia impediatur. Nam imprimis Deus non inducit dæmonem positive ad tentandum, quia hoc non est consentaneum bonitati divinæ, propter quod intentator malorum dicitur; unde etiam non inducit ut tentet hoc vel illo modo, sed tantum permittit. Deinde verisimile est in hac permissione esse aliquam universalem limitationem ex generali providentia, ex qua non permittitur dæmon facere suo arbitrio quidquid potest, alias magna ex parte posset ordinem universi perturbare; ergo etiam ex hac generali providentia potest sæpe evenire ut non graviter tentet, absque speciali beneficio gratiæ. Imo talis esse potest dispositio hominis, et occasio operandi occurrens, ut non valeat dæmon, etiamsi velit, graviter tentare hominem in illa materia, supposita sufficienti advertentia rationis, quia nimirum tale obiectum cum his circumstantiis non potest graviter excitare hominem.

26. *Imo nec omnis a dæmone est gravis.* — Ac denique accidere potest ut ipsemet dæmon sua libertate et prava intentione temperet aliquando, et abstineat a gravi tentatione, ut hominem eo gravius peccare faciat, quo liberius ceciderit, vel certe ut permittendo nunc aliquam victoriam, in elationem vel aliam graviorem culpam inducat, vel ut hominem securum reddat, et ita vel facilius postea illum decipiat, vel in statu alicujus peccati quietus permaneat. Qua ratione dixit Gregorius, 24 Moral., cap. 7, alias 12: *Dæmon eos pulsare negligit, quos quieto jure possidere sentit.* Quamvis ergo hæc moderatio tentationis sæpissime sit speciale beneficium gratiæ, semperque esse possit, ideoque semper postulandum sit, nihilominus in aliquibus actibus et occasionibus potest evenire ex generali providentia qua Deus relinquit dæmonem pro suo arbitrio et malitia operari, et prævidet illum non nisi tali modo tentaturum, et ideo non esse hominem in tali occasione superaturum,

Relinquitur ergo ut nullum gratiæ auxilium sit semper et in singulis tentationibus necessarium ad tentationi resistendum, quia, præter dictos modos, nullus alius excogitatus est, nec facile fingi potest.

27. *Ad rationes tactas in num. 9, 10 et 11.* — *Prima solutio.* — *Secunda.* — Fundamentum contrariæ sententiæ auctoritatibus Scripturæ, Conciliorum et Patrum præcipue nititur, quæ eosdem sensus habent quos cap. 17 et 18 dedimus similibus sententiis, quibus ad bene operandum gratia requiritur. Primo ergo dicendum est frequentissime loqui de victoria Christiana (ut sic dicam), seu ad vitam æternam comparandam fructuosa. Quod quidem legenti singula testimonia facile constabit; tum quia disputant contra Pelagium, qui hanc etiam victoriam tentationum soli libero arbitrio tribuebat; tum etiam quia eisdem locis et eodem modo de bona operatione et de victoria tentationis loquuntur; tum denique quia sæpe requirunt auxilium fidei, imo et charitatis. Unde est illud Augustini lib. de Perfect. justitiæ, c. 2: *Potest homo, si Deus adjuvet, cui dicitur: Adjutor meus esto, ne derelinquas me; non utique ad corporalia bona capessenda, et mala cavenda, sed ad gerendam perficiendamque justitiam, propter quod dicitur: Et ne nos inducas in tentationem.* Nomine autem justitiæ intelligit Augustinus illam quæ est apud Deum, et in fide fundatur, ut sequentia verba indicant: *Adjuvatur autem, si invocat, si credit, etc.,* et in dicto c. 18 hoc latius ostendimus. Secundo, dicimus plures ex illis locutionibus Patrum esse indefinitas, ex quibus non licet colligere universalem sermonem ita rigorosum, ut ad omnes et singulas ejuſeumque gradus tentationes vincendas extendatur; satis enim est si plures earum et frequentius sine gratia vinci non possint. Sic Cyrillus, dicto lib. 9 in Joan., c. 43, cum dixisset impossibile esse, nisi gratia spiritus munitos, perturbationes animi superare, statim addit: *Neque acres diaboli laqueos evitare,* ubi addendo illam particulam *acres*, satis indicavit non loqui de omnibus animi perturbationibus, aut tentationibus, etiam levibus.

28. *Solutio proxima promovetur.* — Quin potius addo ulterius, etiamsi interdum videantur simpliciter loqui de universis tentationibus, recte intelligi morali modo de tentationibus alicujus gravitatis et momenti, quia quæ leves sunt, quasi nihil moraliter reputantur, vel quia etiam in his vincendis, si homo suæ libertati et humanæ diligentiae permittatur,

frequentius est negligens, et labitur potius quam resistat, ideoque moralis sermo moraliter intellectus verus esse potest, etiamsi interdum non desit potestas in voluntate ad aliquam tentationem vincendam. Unde quod interdum etiam dicunt Patres, præsertim Innocentius et Cælestinus in dictis epistolis, indigere nos singulis temporibus et momentis auxilio gratiæ, ne tentatione vincamur, eodem morali modo intelligi potest, quia frequentissime in ea necessitate versamur. Quamvis etiam dici possit in singulis momentis nos indigere hoc auxilio, non quia in singulis ita tentemur ut sine auxilio non possimus stare, sed quia semper ita tentari possumus, et ideo semper nobis necessarium est paratum habere Dei auxilium. Sicque dixit Gregor. in Ps. 3 Pœnit., in fine: *Quia sancta anima omni tempore intelligit sibi imminere pericula, etiam momento temporis non potest esse secunda, et ideo Deum precatur ut nec ad horam ab illa discedat.*

29. *Solutio tertia.* — Addi præterea potest sæpe dicere Patres non posse nos victoriam tentationis obtinere nostris viribus, quia non valemus ita constanter resistere, quin si tentatio aliquantulum duret, cadamus, vel graviter vel leviter, pro materiæ qualitate. Et ideo licet aliquantulum resistamus, non potest appellari victoria; sicut qui cum hoste congregatur, licet semel aut iterum illum percutiat, si tandem ab illo occidatur, non victor sed victus absolute censetur. Ita ergo dicitur homo non posse tentationes vincere sine gratia, quia non potest sine peccato in tentationibus persistere. Et ita videntur loqui sæpe Patres impugnantes Pelagium, qui aiebat liberum arbitrium ita posse vincere tentationes, ut nunquam peccet, ut videre licet in Hieronymo, dial. 3 contr. Pelagian.; et Augustino, lib. 1 de Gratia Christi, c. 26 et sequentibus. Et hoc videtur expressius extendere ad leviores tentationes Prosper contra Collator., c. 35, ubi ait etiam ad leviores tentationes vincendas esse gratiam necessariam: nisi forte leviores vocet, non quæ absolute leves sunt, sed quæ comparatione facta ad tentationem Jobi, de qua ibi tractabat, tales sunt, quamvis per se et absolute spectatæ graves esse possint. Tandem vero dicimus etiam ejuſeumque tentationis victoriam, licet interdum sine propria gratia obtineatur, referendam esse in Deum, saltem ut auctorem, et gubernatorem, et provisorem naturæ; tum quia si victoria illa fit per actum bonum, ille principaliter est ab auctore na-

turæ, ut supra diximus; tum etiam quia ex Dei providentia provenit, ut tentatio in tali occasione occurrat, in qua simul possit homo et sufficienter advertere, et illi resistere priusquam augeatur. Et juxta hunc etiam sensum videntur aliquando, licet rarius, loqui Patres, præsertim Hieronymus, et Paulus Orosius contra Pelagianos.

30. *Ad rationes alias summatim tactas in numero 12.* — Et hinc facile respondetur ad rationes sumptas ex oratione, gratiarum actione, et ex arrogantia, seu vana gloria cavenda. Nam hæc omnia eadem rationem habent in victoria unius tentationis, quæ in effectione unius boni operis, et ideo applicanda sunt quæ diximus capite præcedenti, nec ea repetere necesse est. Ad aliam vero rationem, sumptam ab incommodis de victoria gravium tentationum vel omnium, negatur utraque sequela, quia illa difficultas, licet non reddat effectum physice impossibilem, reddit moraliter, ut in sequentibus capitulis fuse explicabimus. Ad ultimam vero rationem, quod semper est gratia non gravius tentari, jam dictum est hanc non esse propriam gratiam auxiliantem, de qua loquimur, et ideo, non obstante illo favore, verum esse talem tentationem sic occurrentem vinci per libertatem, resistendo sine auxilio gratiæ. Et præterea dictum est illum favorem non semper esse beneficium gratiæ, sed interdum ex generali providentia cum præscientia Dei provenire. Quod optime quadrat loco Ambrosii. Et similiter, cum Augustinus quidquid non peccamus Deo tribuit, in hac amplitudine loquitur de beneficio Dei, sive sit beneficium propriæ gratiæ, sive generalis providentiæ. Cujus signum est, quia non solum fidelibus, sed etiam infidelibus, dicit actu conferri hoc beneficium, ut patet ex dicta hom. 23. Et ita intelligenda sunt quæ ex illa recitavimus, neque enim aliter sensum commodum habere posse videntur.

CAPUT XXIV.

UTRUM AD VINCENDAS SINGULAS GRAVES TENTATIONES CONTRA LEGEM NATURALEM IN STATU NATURÆ LAPSE, NECESSARIUM SIT SPECIALE GRATIÆ AUXILIUM.

1. *Semipelagianorum hæresis.* — *Dissident Catholicis.* — Hic tractanda est opinio extreme contraria alteri, quam capite præcedenti impugnavimus: illa enim aiebat nullam omnino tentationem, etiam in materia morali et naturali, posse vinci sine gratia; hæc vero as-